

שו"ת מנחת אשר – לפני עור בקירוב רחוקים

שליט"א R. Asher Weiss

שו"ת מנחת אשר ח"ב, סי' כ"ח

כבודו שאל אם במסגרת עבודת הקודש של קירוב רחוקים מותר להזמין צעירים תועים לסעודת שבת קודש ע"מ להשפיע עליהם מאור קדושת השבת כאשר יודעים אנו שיחללו את השבת כדי להגיע או כדי לנסוע בחזרה לביתם לאחר גמר הסעודה.

ונראה שהכל לפי הענין, דמחד גיסא אסור לנו להקל ראש בקדושת השבת ולנהוג באופן שאלו שאנו באים לקרבם לחיי תורה ולקבלת עול מלכות שמים יראו חלילה שאנו מזלזלים בקדושת השבת ומעלימים עין מחילולה, ומאידך גיסא מצוי מאד שזו האפשרות היחידה להשפיע עליהם, דהלא כל ימות השבוע טרודים הם בעבודתם ובלימודם ורק בשבת פנויים הם להתארח והנסיון מוכיח שאין אמצעי חזק כשולחן השבת לקרוב לבבות ולהשפעה לטובה על אחים תועים ותוהים אלה, ומשום כך יש לברר מה ההלכה הפסוקה בענין זה ולאור ההלכה ניסע ונלך.

ולעני"ד יש מקום להקל בזה כפי שיבואר לקמן, וההנהגה הראויה בזה כך היא תחילה יש להפציר באורחים שישארו כל השבת ולדאוג להם למקום לינה ולהביע בפניהם את צערנו אם יחליטו לבוא רק לסעודות תוך כדי חילול שבת. אך אם בכל זאת יחליטו להגיע תוך כדי חילול שבת יש לקרבם ולא למנוע מהם מלהשתתף בסעודות. וכך גם כאשר לא מדובר בהזמנה אישית אלא בהזמנה כללית לציבור רחב...

א. ... ובני"ד פשוט דכיון שמדובר במחללי שבת ודאי אין זה תרי עברא דנהרא ואין בו לפני"ע. ואף שיש מקום לטעון דרק כאשר נזיר לוקח... ובן נח לוקח... ולא בני"ד, שאנו מכשילים אותם לנסוע לביתנו ואילולי כן היה נוסע למקום אחר, באמת נראה פשוט דכל כה"ג הוי חד עברא דנהרא דמה לן אם יסע לכאן או לכאן ואם יאכל חתיכה זו או אחרת. וכן מוכח מדברי הרמ"א ביו"ד סי' קנ"א סעיף א' שהביא דברי המרדכי בע"ז, וז"ל, "י"א הא דאסור למכור להם דברים השייכים לעבודתם היינו דוקא אם אין להם אחרים כיוצא בו או שלא יוכלו לקנות במקום אחר אבל אם יכולים לקנות במקום אחר מותר למכור להם כל דבר", וכאן מדובר שיכולים לקנות דבר זה אך לא אותו דבר ממש... וכן נקטו האחרונים עיין בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"א סי' ע"ב.

... ואף דבתוס' רבינו אלחנן שם ו' ע"ב חלק וכתב דאין להקל בזה כשיש חשש סביר שעל ידינו הוא מרבה באיסור, לעני"ד נראה דבאנשים שאינם שומרים תומ"צ כלל וכל חייהם בעבירה כו"ע מודו...

ב. אמנם כתבו התוס' במסכת שבת (דף ג' ע"א ד"ה בבא) דמ"מ יש איסור דרבנן דמסייע ידי עוברי עבירה אף כשאין זה בתרי עברא דנהרא, וכ"כ שם הרא"ש בסימן א'. אך גם התוס' וגם הרא"ש שתרו את דבריהם בהלכה זו דהלא בע"ז שם מבואר בדבריהם דבחז עברא דנהרא אין איסור כלל...

ויש לעיין לפי זה בני"ד דמחד גיסא כמעט כל יהודי יודע מן הסתם שלפי תורתנו הקדושה אסור לנסוע ברכב בשבת וא"כ מזיד הוא אך מאידך רובם ככולם תינוקות שנשבו ובפרט במקומו של מע"כ בפאלו אלטו שאין מעשיהם במרד ובמעל אלא מתוך חוסר ידיעה מוחלט, ואף אלה שיודעים שיהודים אורתודוקסיים לא נוסעים בשבת חושבים לתומם ולגודל בורותם שיש אפשרות לנהוג כרפורמים הנוסעים בשבת ומי שאינו נוסע אינו אלא מחמיר על עצמו ובכה"ג בודאי שוגגים הם ומצוה להפרישם מן החטא.

ג. אמנם בעיקר דברי הש"ך כבר נתקשו האחרונים דמהיכי תיתי לחלק בין מומר לשאר ישראל, עיין בחוות יאיר סימן קפ"ה... ובמה שכתב הדגול מרבבה דעיקר טעם הש"ך הוא משום דאין אנו מצווין להפריש את המזיד מן החטא, לכאורה דבריו פלא דכבר הארכתי במנחת אשר ויקרא סימן ב' לבאר בשתי דרכים את החיוב

שו"ת מנחת אשר – לפני עור בקירוב רחוקים

שליט"א R. Asher Weiss

להפריש את האדם מן החטא ע"י הכאה אי משום מצות התוכחה אי משום ערבות ולשתי הדרכים נראה דבודאי מצוה להפריש את המזיד מן החטא.

אמנם לפי מש"כ בביאור הלכה סימן תר"ח ס"ב ד"ה אבל דבפורקי עול אין מצות תוכחה דאינו בכלל עמיתך, וכ"כ בקובץ שיעורים ביצה אות ס'... וגם לגבי גדר הערבות כתב באבני נזר יו"ד סימן ק"כ דאין מומר בכלל ערבות עיי"ש, א"כ י"ל דמהאי טעמא כתב הש"ך דבמומר אין חיוב להפרישו, וליכא איסור מסייע, ולפ"ז יש לדון לפי דבריהם לקולא בני"ד דהלא צעירים אלה מחללי שבת בפרהסיא הם ופרקו לגמרי עול תורה ומצוות, אמנם כבר כתבתי במקו"א (עיין שו"ת מנחת אשר ח"א סימן י') דרוב החילונים שבזמנינו דין תינוק שנשבה יש להם, וא"כ אפשר שאין לדון בהם דין מזיד ובודאי שאין לדון בהם דין מומר והווי בכלל עמיתך.

ד. ... ועיין עוד במש"כ הנצי"ב בשו"ת משיב דבר ח"ב סימן ל"א דסברא פשוטה היא... כאשר אין בסיוע שלנו שום זירוז והקדמת החטא אין איסור מסייע עיי"ש...

ויתירא מזו נראה לכאורה דאם לא יבואו להתארח לסעודת שבת קרוב לודאי שיחללו שבת באופן נרחב יותר, דהלא אדם חילוני מחלל שבת בכל שעה בהדלקת חשמל בהבערת אש בשימוש בכלים אלקטרוניים בעישון בנסיעה ברכב וכדו', ואין להפרישם מכך אך אלה שיתארחו בביתנו ישבו מספר שעות ללא חילול שבת...

והנה כתב הגרש"ז אוירבך במנחת שלמה ח"א סימן ל"ה אות א' דכל שכוונתו להציל מעבירה חמורה... אין כאן לפני עור דהענין מתפרש כהצלה ולא כהכשלה...

ולענ"ד סברא זו רחוקה דמ"מ כאשר הוא נותן לו ואינו מברך מכשילו באופן ישיר ומה שהוא מצילו מאיסור שנאת אחים מילתא אחריתא היא דאין איסור זה בידו ואינו מזומן לפניו, ואינו דומה למי שבידו איסור חמור ותחתיו ניתן לו איסור קל דכאשר הוא נותן אוכל לפלוני שאינו מברך אין זה אלא נתינת מכשול לפני העוור וזה פשוט בעיני...

אך נראה דמ"מ כשאין כאן תרי עברי דנהרא וכל האיסור אינו אלא מדרבנן משום מסייע ידי עוברי עבירה שישודו מדין ערבות או מדין תוכחה כנ"ל כל שכוונתו לזכותו בתורה ובמצוות וכך מתפרשים מעשיו אין כאן איסור מסייע כלל ואדרבה מצוה גדולה היא.

ה. והנה ביישוב סתירת התוס' והרא"ש חידשו כמה מן האחרונים דאין איסור מסייע אלא בשעת מעשה העבירה... אך לכאורה חידוש זה תלוי בטעם שאסרו להיות מסייע ידי עוברי עבירה.

והנה בגיטין ס"א ע"א אמרו במשנה "משאלת אשה לחבירתה החשודה על השביעית נפה וכברה וריחים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה", ופירש רש"י שם "מפני שאסור לסייע בידים ידי עוברי עבירה בשעת העבירה", ולכאורה מבואר להדיא בדבריו כדעת האחרונים הנ"ל.

אד באמת אין להוכיח משם... דרק משום דרכי שלום התירו לסייע שלא בשעת העבירה הא לאו הכי אסור...

והנה כל זה כתבתי לפי ההנחה דיש איסור מסייע ידי עוברי עבירה אף בחד עברא דנהרא אך באמת נחלקו בזה הראשונים כנ"ל ובדברי הרמ"א יו"ד קנ"א סעיף א' משמע שלהלכה אין בזה איסור שכתב י"א הא דאסור למכור להם דברים השייכים לעבודתם היינו דוקא אם אין להם אחרים כיוצא בו או שלא יוכלו לקנות במקום אחר אבל אם יכולים לקנות במקום אחר מותר למכור להם כל דבר ויש מחמירין ונהגו להקל כסברא הראשונה וכל בעל נפש יחמיר לעצמו...

הרי לן דהרמ"א הכריע להקל וכתב שכך נהגו אלא שבעל נפש יחמיר. ונראה ברור ופשוט לענ"ד דכאשר כל כוונתו לקרוב בעבותות אהבה ולהכניסם תחת כנפי השכינה, נמצא חומרו קולו. ובעל נפש ראוי לו להחמיר בהצלת נפשות להתאמץ בכל עוז להשיב לב בנים אל אבותם, דאין בזה מסייע ידי עוברי עבירה אלא מצוה רבה וגדולה.